

СТАНОВИЩЕ

на д.и.н. *Костадин Костадинов Рабаджиев*, професор по Класическа археология в Катедрата по Археология, Исторически факултет на СУ „Св. Климент Охридски“, член на Научно жури със заповед № РД 38-115/ 23.02.2021 г. на г-н Ректора на СУ,

относно: дисертацията на **Анани Любомиров Антонов** за получаване на образователната и научна степен „доктор“, на тема: „*Селищно и икономическо развитие на провинция Вътрешна Дакия през Късната античност*“, научен ръководител: проф. дин Костадин Рабаджиев, СУ „Св. Климент Охридски“, Катедра по Археология и в сътрудничество с гл. ас. д-р Чавдар Кирилов.

Предложеният за защита труд се състои от текст, каталог и приложения с карти и илюстрации. Основният текст е структуриран в седем главни части: Увод, Състояние на проучванията, Физикогеографска характеристика, Пътни комуникации, Селищно развитие, Некрополи и Икономика, последвани от Заключение, а в края е приложена Библиография. В приложението са включени каталог, организиран в таблици с обекти, които са подредени в азбучен ред, всичко 1313 каталожни номера; карти с обозначени различните типове обекти (9 бр.); отделно табла с планове на вили и крепости, рисунки на сечива и инструменти (42 бр.).

Тема на дисертацията е провинция Вътрешна Дакия в преломното време на Късната античност и направеното от Анани Антонов е първи опит да се осветли тя цялостно, като се анализира и обобщи известното от археологическите проучвания на територията на три съвременни държави. Значимостта на проблемите, които той дискутира определя дисертабилността на темата, а постигнатото обобщение, всъщност трудно, защото проучванията са спорадични и създадената картина носи условността на археологическа реконструкция, е достоинството на труда, който е предложен за оценяване.

Структурата е промислена логично, но е претоварена, тъй като подходът е мащабен – Анани Антонов е събрал публикуваната информация от археологически проучвания, съпоставял е събраното със сведения на древните автори, с пътеписи и лични наблюдения върху географията на районите, включил е данните за при-

родната и географска среда на поселенията и обектите, най-вече за релеф и води, почви и рудни залежи, както и данни за тяхната експлоатация през вековете. Това той самият го е дефинирал като „колаборация между археологически данни и физикогеографската картина на районите, в които попадат обектите“ (с. 225).

В Увода е определен предметът на изследване, неговата актуалност и значимост, очертан е хронологическият и териториален обхват, поставени са целите и задачите на изследването и прилаганите методи, дискутирана е изворовата база, което е последвано от преглед на проучванията с подчертаване на значими изследвания, бележещи етапи в знанието ни за провинцията. Следва физикогеографска характеристика на територията, насочена най-вече към води, почви и рудни залежи като ресурс и предпоставка за икономическото развитие на провинцията. Началото на същинския анализ е в четвърта част, в която вниманието на докторанта е насочено към пътната мрежа, проследена в градацията на пътища с имперско значение, надрегионално и регионално, като трасетата са уточнявани в извори и археологически свидетелства, с локализацията на пътните станции, в проследените връзки между селища, търговски средища и укрепени обекти със стратегическа роля, включително и с внимание към релефа и местния терен. На тази основа е дискутирано селищното устройство (част 5) в динамиката на неговото развитие, което е акцентът на дисертацията. Проследена е селищната система, отново в градацията на типове селища – градските центрове, неукрепени селища – викуси и вилни стопанства, крепости, манастири. Последната част от дисертацията (7.) дискутира икономическия потенциал на провинцията, видян в производства и търговия. Проследени са условията за земеделие и скотовъдство в оскъдните археологически свидетелства за това, но силен акцент на работата е поставен върху рударството и металургията и свързаните с тях занаяти като ковачество и ювелирство, също и производството на строителна и битова керамика. Подходът е към обзорен преглед на тази дейност в доловим стремеж да се обобщи картината на икономическия живот, а и няма как да е иначе в едно тъй обемно изследване на цялата провинция. Струва ми се, че хармоничната подредба на изследването е леко нарушена от част 6, посветена на некрополите, които от една страна са дискутирани като част от селищната система, но от друга те насочват към трудните въпроси за представите за отвъдното, което поставя на дискусия проблеми, раз-

лични от тези на селищната археология. Те подсказват и християнизацията на провинцията в доловимо движение от градските центрове към селските общности, където бавно се изживяват езическите практики. А това свидетелства за официалния характер на християнизацията, отколкото народностна проява.

Каталогът е прилежно оформен, с формализирана информация в табличен вид; карти, вкл. и интерактивно on-line приложение, също и табла с архитектурни заснемания на обекти, предимно вили и крепости, както и образи на артефакти, които илюстрират и подпомагат авторския анализ. Работата е написана на добър език, изказът е конкретен и професионален. Авторефератът е написан съгласно изискванията и отразява отчетливо структурата и достиженията на дисертационния труд. Списъкът с публикации по темата на дисертацията включва 2 статии, и двете под печат в престижни научни издания.

Научните приноси: В края на автореферата на дисертацията си Анани Антонов е посочил справка за направените от него приноси. Те вярно отразяват постигнатото и дават добра представа за обемната тема и трудния анализ. А проблемите пред изследването са породени най-вече от ограничения извор на материал, получен от спорадични проучвания, което е недостатъчно за по-категорични реконструкции. Но пък във внимателно формулираните изводи, обосновани в многостранен анализ, можем да открием достойнството на работата, което се измерва и в извършения собствен прочит на извори, артефакти и ситуации, но и в съзнаването от автора ограничение за възможната днес реконструкция. Затова и направеното от него обобщение на административното устройство и икономика на провинцията е убедително. В това аз виждам изпълнен и дълбокия смисъл на докторската теза – да открие изследователите, които ще продължат трудния прочит на миналото. Затова и съм убеден, че тук имаме един зрял и успешен завършек на дисертация, която увенчава усилията на своя автор.

* * *

В заключение бих подчертал приносния характер на дисертацията, задълбочения анализ на сведения и артефакти, постигнат с добра осведоменост за тяхната археологическа среда и за литературата по проблемите, които те поставят. Предложената за защита дисертация е успешен опит да се систематизира известното за провинция Вътрешна Дакия във времето на Късната античност, а това е и основанието ми да гласувам положително за присъждане на образователната и научна степен *доктор* на **Анани Любомиров Антонов**.

София, 28 април, 2021 г.

С уважение:

Костадин Рабаджиев